

Нотатки

Як побудувати діалог про майбутнє: досвід реалізації проєктів відновлення в громадах

2.11.2022

Під час зустрічі обмінювались досвідами та розмовляли про мозаїку проєктів у громадах, спрямованих на відбудову та відновлення населених пунктів та спільнот, які постраждали внаслідок російської війни та агресії. Ми розглянули досвід залучення спільнот до обговорення стратегій розвитку громад, наприклад, відновлення та захист культурної спадщини або залучення молоді до обговорення стратегії відновлення України.

У розмові взяли участь:

- **Костянтин Кучабський** та **Роман Сах**, співзасновники науково-мистецької платформи "Острів", творці проєкту "**Конструкція взаємодії. Відкриті села**"
- **Анастасія Пономарьова**, архітекторка, урбаністка, дослідниця, співзасновниця проєкту **Co-Naty** урбаністичної агенції **Urban Curators**
- **Катерина Гончарова**, Ph.D, фахівчиня з культурної спадщини України у **World Monument Fund**
- **Дем'ян Петрик**, проєктний менеджер, керівник напрямку молодіжних рад в ГО "Молодіжна платформа", учасник проєкту "**Діалоги про майбутнє**"
- **Віталій Селик**, співзасновник волонтерської ініціативи "**Сміливі відновлювати**"

У межах події 5 ініціатив з відновлення громад України, що реалізують свої проєкти в різних сферах: відновлення житла, залучення молоді, збереження історичної спадщини, створення публічних просторів, поділились своїм досвідом. Ми зробили короткі нотатки, що описують проєкти та фіксують ключові рекомендації про те, як залучати спільноти до відновлення.

Приклад 1. Залучення громади до захисту та збереження спадщини. Досвід World monuments found в Україні. Катерина Гончарова

Фонд працює 50 років та має багатолітній досвід програм захисту спадщини та посилення місцевих ініціатив, зокрема, в Україні.

Ключові фокуси:

- будована спадщина;
- пам'ять, культурна ідентичність;
- зв'язок спільнот з середовищем та посилення спільнот;
- забезпечення.

Критерії вибору проєктів:

- позитивний вплив на локальні спільноти та сталість;
- посилення взаємодії;
- залученість громади;
- оцінка цінностей культурних об'єктів.

Кожен проєкт фонду передбачає залучення локальних громад та найширшого кола зацікавлених.

Приклад 1: *Львів. Убезпечення об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в умовах війни*

Нотатки

Ключові виклики, з якими зіштовхнулись під час проекту:

- побудова комунікації в умовах обмеженого часу та невеликого бюджету;
- зведення конструкцій для захисту фасаду та скульптур Чорної кам'яниці;
- як побудувати комунікацію з повагою до людей, громади та середовища в умовах нового досвіду та невизначеного стану безпеки;
- в умовах війни тема важливості культурної спадщини відійшла на другий план.

Що зробили:

- великий банер, що відображає фасад кам'яниці, гармоніює із ансамблем Площі Ринок. Одночасно надає можливість мешканцям міста та тим, хто приїхав до Львова, отримувати естетичні знання;
- підтримали роботу музею.

Результат:

- захист фасаду;
- зрозуміла комунікація, що музей працює;
- зростання відвідуваності серед іноземців.

Приклад 2. Відновлення бібліотеки юнацтва в Чернігові, що постраждала від руйнування внаслідок бомбардувань

Виклики:

- руйнування пам'ятки архітектури;
- необхідність підготувати об'єкт до зими та запобігти руйнуванню; консервація та стабілізація структури;
- залучення громади до реконструкції та збереження;
- відновлення споруди та функціональна адаптація.

Виклики:

- ініціатива з консервації та відновлення викликала велику підтримку зі сторони міжнародної спільноти та експертної спільноти з України, але було складно знайти локальних зацікавлених акторів, окрім муніципалітету.

Критичні виклики для залучення до проєктів відновлення:

- розрив соціальних зв'язків, брак соціального капіталу, спроможності в громаді;
- демографічна та соціальна криза;
- люди заклопотані вирішенням повсякденних проблем і не мають спроможності брати участь у проєктах залучення.

Рішення, що було прийняте командою:

- консервація на зиму та стабілізація;
- відтермінування процесу відновлення та залучення локальної спільноти;
- навесні повернутись до комунікаційних стратегій, оцінки цінностей і перспектив.

Нотатки

Приклад 2. Програма побудови діалогів про майбутнє з молоддю в громадах України. Проект “Діалоги про майбутнє”. Дем’ян Петрин

Мета проєкту:

- посилити молодь і надати їй суб’єктність;
- побудова діалогу з молоддю;
- залучення молоді до відновлення, надання їй агентності.

До проєкту було залучено 30 молодіжних рад. Під час одноденного воркшопу у кожній громаді учасники та учасниці мали можливість обговорити свої проблеми та виклики, а також бачення ролі молоді у процесах відновлення громад. На основі зустрічей, молодіжні ради розробили соціальні проєкти, які отримали фінансову та експертну підтримку. Зокрема, було підтримано ініціативи сумарно на мільйон гривень. Також результатом зустрічей була аналітична записка для органів місцевої влади щодо потреб молоді під час війни, а також стратегій залучення молоді до відбудови. Проєкт триватиме і в 2023 році.

Рекомендації як залучати молодь до відновлення:

- спільно із фасилітатором чи фасилітаторкою процесів, якому/якій вони довіряють;
- практики залучення повинні акомпануватись експертною підтримкою психолога та експерта в сфері взаємодії з людьми, що мали травматичний досвід;
- важливо не лише планувати спільно майбутній розвиток, а й надавати молоді ресурси на реалізацію проєктів.

Приклад 3. Відбудова житла, будівель соціального та культурного призначення. Ініціатива “Сміливі відновлювати”. Віталій Селик

Ініціатива “Сміливі відновлювати” спрямована на фізичну відбудову приватного житла та соціальної інфраструктури. Розчищають завали, ремонтують, займаються консервацією будівель, будівництвом з нуля. У подальшому ініціатива планує також займатись дослідженнями потреб людей, що постраждали внаслідок війни, а також напрацюванням стратегій розвитку громад та територій.

До ініціативи долучається 1500 волонтерів. Команда налічує 30 осіб.

Ключові виклики та пошук відповідей на них:

- як правильно прийняти рішення – кому допомагати, а кому ні.
Команда розглядала багато критеріїв, наприклад, рівень доходу, вік, наявність дітей, тощо. Єдиним критерієм для прийняття рішення, кому допомагати, а кому ні – *чи залишається особа в своїй громаді чи планує виїхати?*
- вигорання волонтерів та команди.
В команду запросили психолога, звертаються до безкоштовної психологічної допомоги, регулярно проводять семінари для волонтерів з психологічної допомоги;
- мешканці та мешканки громад перебувають в складному психоемоційному стані, потребують не лише відновлення житла, а й психічного відновлення.
- наближення зими і потреба в швидкому відновленні житла зростає, а рівень залучення волонтерів спадає.
Відповіддю є розробка інших напрямків роботи команди в сторону стратегічного розвитку та мотивація волонтерів залучатись до ініціативи, що дасть можливість професійному розвитку.

Рекомендації:

Нотатки

- 1) важливо кооперуватись та взаємодіяти з ініціативами, що роблять схожі проекти;
- 2) важливо координувати свою роботу з місцевою владою;
- 3) органи місцевої влади можуть допомогти з матеріалами, а також із вивезенням сміття;
- 4) важливо мати окремого координатора/-ку по роботі з волонтерами;
- 5) у команді важливо мати психолога, який може підтримати команду, волонтерів, а також мешканців та мешканок громад, що постраждали внаслідок війни.

Приклад 4. Залучення в громадах через малі проекти та активація засобом тактичних інтервенцій. “Конструкції взаємодія”. Роман Сах та Констянтин Кучабський

Проект був заснований 2013 року освітньою платформою “Острів” у співпраці з ГО “Гараж Генг”. Ініціатива працювала у напрямку розвитку публічних просторів із залученням в громадах, на які вплинула війна. Протягом останніх років команда у співпраці з іншими організаціями, наприклад “Urban Curators”, навчалась працювати з простором, залучати активних мешканців та мешканок до проектів, активізувати спільноти та зміни.

Сьогодні команда працює з сільськими громадами Львівської та Івано-Франківської області. Проект складається з дослідження, освітньої програми – “Школа Конструкція взаємодії” та реалізації тактичних проектів в громадських просторах. На думку команди, саме сільська територія сьогодні отримує більше можливостей та потенціалу до трансформації та оживлення.

Ключові рекомендації, як залучати громади через малі проекти:

- щоб проєкт мав вплив зі стійким ефектом залучення місцевих спільнот, необхідно на початку проєкту шукати місцевих партнерів – ініціативи, що вже існують та намагаються ініціювати зміни, або мають ідеї таких змін; важливо залучати людей, що “горять своїми ідеями”;
- створюйте інклюзивне середовище співтворення;
- залучення є складним процесом, що формується на основі розуміння контексту громади (розмір, тип, рівень громадської активності, тощо), а кожен приклад має свої унікальні особливості та потребує індивідуального підходу;
- проєкт варто починати з детального вивчення громади;
- проєкт із залученням довготривалий і потребує довіри, і інвестиції зусиль;
- місцеві мешканці та мешканки можуть не лише залучатись до обговорень, але й до всіх етапів роботи, зокрема, й будівництва чи роботи з матеріалом.

Ключовою роллю залучення є:

- “Лінкування” людей (розбудова мереж та взаємодії);
- залучення додаткових ресурсів;
- зменшення напруги в спільноті та розбудова довіри;
- активізація змін.

Загальні рекомендації для успішної реалізації проектів відновлення громад:

- сталий процес відновлення в громадах потребує зміцнення громадянського суспільства та освіти.

Нотатки

Приклад 5. Створення житла для переселенців/-ок. Проєкт «КоХати». Анастасія Пономарьова

Проєкт був заснований в березні 2022 року в Івано-Франківську, реалізується у співпраці ГО “МетаЛаб”, “Urban Curators”, органів місцевої влади, активістами та особами з постраждалих громад. Завданням команди є створення житла для евакуйованих осіб із постраждалих громад в більш сталий спосіб із використанням наявного житлового фонду або ревіталізацію інших будівель. Стратегічною метою є зміна житлової політики в Україні та пошук альтернативних моделей соціального житла.

У межах проєкту команда знаходить приміщення для майбутнього жила серед житлового фонду або інших будівель, що не використовується та реалізує ремонт простору із залученням майбутніх мешканців та волонтерів. Сьогодні проєкт реалізується в Івано-Франківську та Кам’янець Подільську. Наразі заселено 500 осіб.

Важливі цінності в побудові житла для осіб із постраждалих громад:

- переосмислення наявного житла та ефективного використання ресурсів;
- інтеграція в наявну інфраструктуру;
- інтеграція переселенців та переселенок в життя спільноти та зменшення соціальної напруги в містах, що прийняли значну кількість осіб із постраждалих громад;
- повернення суб’єктності особам із постраждалих громад;
- посилення відчуття безпеки;
- розбудова самозарадної громади.

Що важливо врахувати під час реалізації проєктів із залученням:

- залучення потребує часу та планування;
- залучення має бути добровільним;
- важливо бути гнучким і реалізовувати практики участі тоді, коли спільнота до цього готова та є можливість залучити якомога більше людей;
- у проєкті має обов’язково бути людина, що відповідає виключно за залучення волонтерів;
- для мобілізації місцевої спільноти, необхідно обирати значиме місце для реалізації проєкту – якщо у спільноти є відчуття приналежності з цим місцем, то вона більш ймовірно буде залучатись до проєкту;
- для мотивації волонтерів можна інтегрувати найбільш активних волонтерів в команду проєкту.